

Predgovor/Preface

K POSEBNI ŠTEVILKI ZDRAVNIŠKEGA VESTNIKA OB 3. KONGRESU HEMATOLOGOV IN TRANSFUZIOLOGOV SLOVENIJE Z MEDNARODNO UDELEŽBO

Pred štirimi leti smo ob 2. kongresu nazadnje preverjali dosežke klinične hematologije in transfuzijske medicine s področja dela zdravnika, medicinske sestre in strokovnjakov v laboratorijih teh dejavnosti. Tokrat smo pred 3. kongresom hematologov in transfuziologov Slovenije z mednarodno udeležbo, 3. slovenskim kongresom medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v hematologiji z mednarodno udeležbo in 3. kongresom hematološkega društva laboratorijskih tehnikov in inženirjev z mednarodno udeležbo, ki se odvija 11. in 12. aprila 2008 v Termah Olimia v Podčetrtku.

Sodelovanje vseh strokovnih profilov s področja transfuzijske medicine in hematologije pri rednem delu z darovalci krvi in bolniki, pedagoškem in raziskovalnem delu, ki ga redno dvakrat na leto prikažemo na skupnih strokovnih sestankih, praviloma z mednarodno udeležbo, je tudi zagotovilo, da bo delo vseh treh kongresov tudi tokrat uspešno.

Na kongresu sodelujejo tudi drugi strokovnjaki iz zamejstva in slovenskih ustanov, s katerimi redno sodelujemo, kot so Inštitut za mikrobiologijo MF v Ljubljani, Inštitut za patologijo MF v Ljubljani, Fakulteta za farmacijo in Onkološki inštitut.

Predstavitev dela na kongresu pa ni sama sebi namen, saj se pri pripravi strokovnih prispevkov s področja ugotavljanja in zdravljenja bolezni krvi ponovno soočamo z izsledki iz svetovne literature, s katerimi se primerjamo in tako neposredno preverjamo kakovost svojega dela. Vse pogosteje pa je ta predstavitev edini način primerjati lastne rezultate dela z rezultati v svetu. Ko se predstavijo izsledki presajanja organov, na presaditev krvotvornih matičnih celic »pozabijo« celo v lastni ustanovi. Podobno nas »pozabijo« povabiti, ko obravnavajo uspešnost zdravljenja raka v Sloveniji in se celo čudijo nad slabimi rezultati zdravljenja levkemije, ko podatke črpajo s triletno zamudo iz neuporabnih lastnih virov, ki se ne ujemajo z našimi rezultati.

Poudarek na kakovosti je stalnica tako transfuzijske medicine kot hemato-onkologije, saj sta obe stroki vsa leta veliko vlagali v informacijsko tehnologijo, zato sta tudi vodilni v slovenski medicini.

Če smo sprva redno preverjali kakovost dela na področju presaditve krvotvornih matičnih celic in diagnostiki v specializiranih laboratorijih, smo z vstopom v Evropsko unijo razširili spremljanje kakovosti v okviru mednarodnih raziskav s področja mieloproliferativnih bolezni in hemofilije. Redno nadaljujemo z uvajanjem dveh smernic na leto s področja ugotavljanja in zdravljenja krvnih bolezni.

Transfuzijska medicina in hemato-onkologija sta v Sloveniji organizirani tako, da v dveh velikih fakultetnih centrih v Mariboru in v Ljubljani izvajamo praviloma vso klinično dejavnost razvitega sveta s področij ugotavljanja in zdravljenja bolezni, obenem pa centra nudita pomoč vsem specialistom transfuzijske medicine in specialistom hematologom v manjših bolnišnicah. Poleg klinične dejavnosti oba fakultetna centra izvajata stalno izobraževanje in raziskovalno delo s teh dveh strokovnih področij.

Združevanje obeh dejavnosti v dva centra je posledica tudi vse dražjih in zapletenih diagnostičnih postopkov in specialnih načinov zdravljenja.

Na kongresih bodo sodelovali slovenski strokovnjaki in strokovnjaki iz zamejstva z rednimi, plenarnimi in vabljenimi predavanji ter plakati. Strokovne in raziskovalne prispevke objavljamo v posebni številki ZV, medtem ko so drugi prispevki predstavljeni v Zborniku.

Kongres je dobra priložnost za predstavitev lastnega strokovnega in raziskovalnega dela, priložnost za izmenjavo izkušenj ter povabilo k še tesnejšemu sodelovanju pri ugotavljanju, spremljanju in zdravljenju bolezni. To pričakujejo od nas tudi bolniki, ki združeni v društva vse pogosteje učinkovito pomagajo zagotoviti nova zdravila in boljše pogoje zdravljenja. Ne nazadnje so dosegli, da si lahko po devetih letih prošenj v naslednjih dveh letih obetamo sodoben klinični oddelek z zadostnim številom enoposteljnih sob z dovodom filtriranega zraka za zdravljenje bolnikov s hudo nevtropenijo in pomanjkljivo imunsko odzivnostjo ter za presaditev krvotvornih matičnih celic.

Peter Černelč

Predsednik Organizacijskega odbora kongresa

OB 3. KONGRESU HEMATOLOGOV IN TRANSFUZIOLOGOV SLOVENIJE

Minilo je osem let od 1. kongresa hematologov in transfuziologov Slovenije. Pred nami je tretji kongres, ki ga tako kot prejšnje, organizirata Združenje hematologov Slovenije (ZHS) in Združenje za transfuzijsko medicino Slovenije. S številnimi strokovnimi prispevki bomo tudi tokrat dobili vpogled na štiriletno delo na področju hematologije in transfuziologije. Ena od nalog ZHS je spodbujanje in zagotavljanje stalnega strokovnega izobraževanja in usposabljanja članov. Zato vsako leto na strokovnih sestankih združenja obravnavamo tudi smernice za odkrivanje in zdravljenje posameznih krvnih bolezni. Tako so v tokratni posebni številki Zdravniškega vestnika poleg drugih strokovnih prispevkov objavljene tudi smernice za kronično mieloično levkemijo, pravo policitemijo in esencialno trombocitemijo.

Pred štirimi leti smo ob 2. kongresu praznovali štirideset let strokovnega združevanja internistov hematologov. V tem času je klinična hematologija dosegla neslutni razvoj. Danes novi načini zdravljenja, kot so presajanje krvotvornih matičnih celic in uvedba novih bioloških zdravil, omogočajo uspešno zdravljenje nekaterih krvnih bolezni. Ta razvoj zahteva tudi ustrezno izobražene zdravnike, ki so usposobljeni izvajati sodobno diagnostiko, zdravljenje, preprečevanje in raziskave motenj hemostaze, hematopoet-

skega in limfnega sistema. Potrebujemo torej specialista hematologa, ki je pristojen tako na kliničnem kot laboratorijskem področju hematologije. Želja po ustrezno izobraženih specialistih in profesionalni mobilnosti v EU narekuje potrebo po harmonizaciji specializacij v Evropi. S tem namenom so konec leta 2005 v okviru European Hematology Association izdelali predlog o trajanju in vsebini specializacije iz hematologije. Z upoštevanjem omenjenega predloga je ZHS leta 2006 podalo pobudo in izdelalo predlog za specializacijo iz hematologije v Sloveniji. Proces sprejemanja nove specializacije je bil zaključen konec prejšnjega leta. Februarja letos je bila razpisana prva specializacija.

Spremembe v stroki zahtevajo tudi spremembe v delovanju združenja, zato smo leta 2006 odprli spletno stran. Na spletni strani posredujemo informacije o strokovnih sestankih ZHS. Hkrati je preko nje omogočen hiter dostop tudi do vsebine dosedanjih sestankov in do objavljenih strokovnih smernic s področja hematologije.

Namen ZHS je tudi sodelovanje in povezovanje s sorodnimi domačimi in tujimi strokovnjaki in združenji. Odraz tega je tudi tokratni kongres, v katerem bodo poleg hematologov in transfuziologov sodelovali tudi kolegi z drugih področij medicine.

Uroš Mlakar

Predsednik Združenja hematologov Slovenije

ZA VARNO TRANSFUZIJO KRVI

Preskrba s krvjo, zagotavljanje kakovosti postopkov in pripravkov, izobraževanje s področja transfuzijske dejavnosti, razvoj in raziskovanje so zadolžitve transfuzijske službe v Sloveniji od leta 1945 pa do danes. Strokovni, tehnološki razvoj in s članstvom v EU povezane zahteve so v zadnjih nekaj letih pomenili spodbudo za večjo dejavnost na nekaterih področjih.

V letu 2008, na začetku 3. kongresa transfuziologov in hematologov Slovenije, se ob pogledu na svoje delo v preteklosti ustavljamo ob treh obletnicah. Pred 60 leti, to je le tri leta pozneje kot v Ljubljani, je bil ustanovljen transfuzijski oddelek v SB Maribor. Pred 55 leti se je začelo tesno sodelovanje transfuzijske službe z Rdečim križem Slovenije pri organiziranju krvodajalskih akcij na osnovi prostovoljnosti, anonimnosti in neplačanega dajanja krvi. Tudi danes predstavljajo ta načela jamstvo za varno kri po vsem svetu in s ponosom ugotavljamo, da so bolniki v Sloveniji dobili kri, ki so jo potrebovali, zahvaljujoč humanosti krvodajalcev, zavzetosti članov RKS in strokovnosti zdravstvenih delavcev v transfuzijski službi. Naslednja omembe vredna obletnica je 50-letnica vselitve v sedanjo zgradbo Zavoda RS za transfuzijsko medicino (ZTM). Tedanje vodstvo ZTM lahko občudujemo, da je v takratnih pogojih zasnovalo in izpeljalo gradnjo stavbe, kjer se še danes (sicer na tesnem) izvajajo vse našete dejavnosti. Z zagotovitvijo prostorov in usposabljanjem osebja so bili ustvarjeni pogoji za uvajanje novosti za izboljševanje zdravljenja s krvjo: izdelavo pripravkov za zdravljenje hemofilije, zbiranje plazme za izdelavo anti-RhD gamaglobulina, testiranje krvodajalcev na povzročitelje s krvjo prenosljivih bolezni, najprej priprava steklenic, pozneje pa uvedba plastičnih vrečk za zbiranje krvi in komponentnega zdravljenja, računalniško podprtega informacijskega sistema, izvedba nacionalnega programa samozadostnosti preskrbe s pripravki iz krvi in novih metod laboratorijskih preiskav.

Od leta 1964 je Transfuziološka sekcija SZD (sedaj Združenje za transfuzijsko medicino SZD) skrbela za povezovanje in izobraževanje vseh zdravnikov, ki so delali na področju transfuzijske medicine, tako z organizacijo samostojnih strokovnih sestankov kot skupaj s hematologi. Stiki s kolegi v tujini so potekali preko posameznih strokovnjakov, v zadnjih letih pa je Združenje član Evropske mreže transfuzijskih združenj (EuroNet-TMS).

Slovenija je kot članica EU dolžna usklajevati svojo zakonodajo z zakonodajo EU. Priprava in sprejem usklajenega Zakona o preskrbi s krvjo in ustreznih podzakonskih aktov je bil eden od korakov k zagotavljanju

nju enake varnosti transfuzije krvi v vseh državah EU. Nadaljnja naloga v tej smeri je uvedba ukrepov, da se nova določila uveljavijo v praksi. Korake v to smer je predstavljalo dogovarjanje in priprave na reorganizacijo transfuzijske dejavnosti. Le-ta je bila delno izpeljana z reorganizacijo testiranja in predelave krvi, nadaljuje pa se z organizacijskimi spremembami, v letošnjem letu do sedaj s priključitvijo Transfuzijskega oddelka SB Novo mesto Zavodu RS za transfuzijsko medicino. V preteklih letih so vsi zaposleni vložili veliko dela v napredek na tem področju in pridobili certifikat ISO 9001:2000: v letu 2004 za Zavod RS za transfuzijsko medicino in v letu 2005 za Oddelek za imunoematologijo in transfuziologijo SB Maribor. Leta 2006 je s podelitvijo imenovanja za Kolaborativni center SZO za področje vodenja kakovosti v transfuzijski dejavnosti to delo na ZTM doživelo potrditev.

Za varnejšo transfuzijo krvi in za uspešno zdravljenje po vsej državi je bilo od zadnjega kongresa veliko narejenega. Avtomatizacija dela v laboratorijih in pri predelavi krvi, nove metode testiranja na področju imunoematologije in mikrobiologije (NAT), uvajanje transfuzije antigensko skladne krvi (K in Rh sistem), telekonzultacije pri transfuzijskem testiranju, obsevanje komponent krvi za preprečevanje reakcije presadka proti gostitelju. Dosežek predstavlja tudi uvajanje dodatnih krvnih pripravkov v klinično prakso: alogenskega trombocitnega gela za zdravljenje poškodb kostnega tkiva in avtolognih perifernih matičnih celic za zdravljenje prizadete srčne mišice. V okviru transplantacijske dejavnosti moramo poudariti delovanje registra Slovenija – Donor, Centra za tipizacijo tkiv z akreditacijo Evropske federacije za imunogenetiko in priprav na ustanovitev banke popkovnične krvi.

Razvoj transfuzijske medicine gre v smeri dokumentiranega nadzora rabe krvi, celične terapije, tkivnega inženirstva in banke celic in tkiv. Temu ustrezajo tudi naše razvojne usmeritve.

Varna transfuzija krvi za bolne in ponesrečene v pravi količini in kadar koli jo potrebujejo, je mogoča zahvaljujoč altruizmu krvodajalcev. Na drugi strani pa delo vseh zdravnikov, medicinskih sester, laboratorijskih tehnikov, farmacevtov, biologov, informatikov in vseh drugih sodelavk in sodelavcev, s svojo predanostjo omogoča, da bolniki pravočasno dobijo tisti pripravek, ki ga potrebujejo. V preteklih letih smo to delo uspešno opravili. Za izpolnjevanje te naloge je še naprej potrebno dobro sodelovanje s kolegi, ki zdravljenje s pripravki iz krvi predpisujejo. Temu je namenjen naš skupni kongres.

Marjeta Potočnik

Predsednica Združenja za transfuzijsko medicino SZD

DVAJSET LET PRESAJANJA KRVOTVORNIH MATIČNIH CELIC V UKC LJUBLJANA

Ob 2. kongresu Združenja hematologov in transfuziologov Slovenije pred štirimi leti sem v uvodniku predstavil prve eksperimentalne začetke s presajanjem kostnega mozga v šestdesetih letih prejšnjega stoletja in naše izkušnje zadnjih petnajst let.

V decembru 2008 se bomo spominjali dvajsetletnice prvega avtolognega odvzema kostnega mozga, ki smo ga presadili v januarju 1989. Prav tako se letos spominjamo petdesetletnice prvih presaditev kostnega mozga, ki jih je opravil profesor E.D. Thomas, kasnejši Nobelov nagrajenec za medicino, v Združenih državah Amerike. Profesor Thomas je pred leti obiskal, skupaj s profesorjem Rozmanom, našim rojakom iz Barcelone, našo Enoto za presajanje kostnega mozga in na ta način tudi izrazil priznanje našemu delu.

Danes je program presajanja krvotvornih matičnih celic v Sloveniji uveljavljen način zdravljenja. Od prvih pionirskih začetkov v letu 1989 pa do konca leta 2007 smo tako opravili že skupno 549 presaditev. Rutinsko poteka tako program avtolognih presaditev kot program alogenskih sorodnih in nesorodnih presaditev. Enota ima tudi akreditacijo EBMT za vse vrste presaditev. Naše izkušnje so postale zanimive tudi za svet. To dokazujejo številne publikacije v recenziranih mednarodnih revijah pa tudi izobraževanje zdravnikov, ki prihajajo na naš oddelek iz drugih držav.

Prav tako sodelavci sodelujejo v novo nastalem programu presajanja perifernih krvotvornih matičnih celic pri zdravljenju srčnega popuščanja.

Seveda pa tak izrazit porast dejavnosti zahteva nova sredstva, nove prostore in predvsem nove sodelavce. V letošnjem letu smo začasno pridobili tri nove sobe s skupno petimi posteljami na Diabetološkem oddelku. S tem smo rešili problem najhujše prostorske stiske za naše bolnike. Dokončno pa bo problem pomanjkanja prostorov, predvsem pa pomanjkanja ustreznih prostorov s sistemom izolacije in filtracije zraka, rešen s preselitvijo v preurejene prostore Oddelka za pediatrično kirurgijo v pritličju UKC. Projekti potekajo že od konca leta 2007, datum dokončne izvedbe pa je odvisen predvsem od selitve Pediatrične klinike v novo stavbo.

Kot sem že omenil pred štirimi leti, pomeni veliko podporo našemu delu in našim prizadevanjem za boljše pogoje tudi pomoč društev bolnikov. Na njihovo iniciativo je bila s težkimi pogoji dela seznanjena tudi širša javnost, kar je tudi pospešilo reševanje prostorskih in drugih problemov Kliničnega oddelka za hematologijo UKC.

Postopoma s predvideno selitvijo v nove prostore bomo lahko število opravljenih presaditev povsem izenačili s številom presaditev na milijon prebivalcev v najrazvitejših evropskih državah, kar bi za Slovenijo pomenilo med 140 do 180 presaditev letno. S tem se bo slovenska hematologija lahko enakopravno kosala z najbolj razvitimi državami Evropske skupnosti tudi na tem področju.

Jože Pretnar